

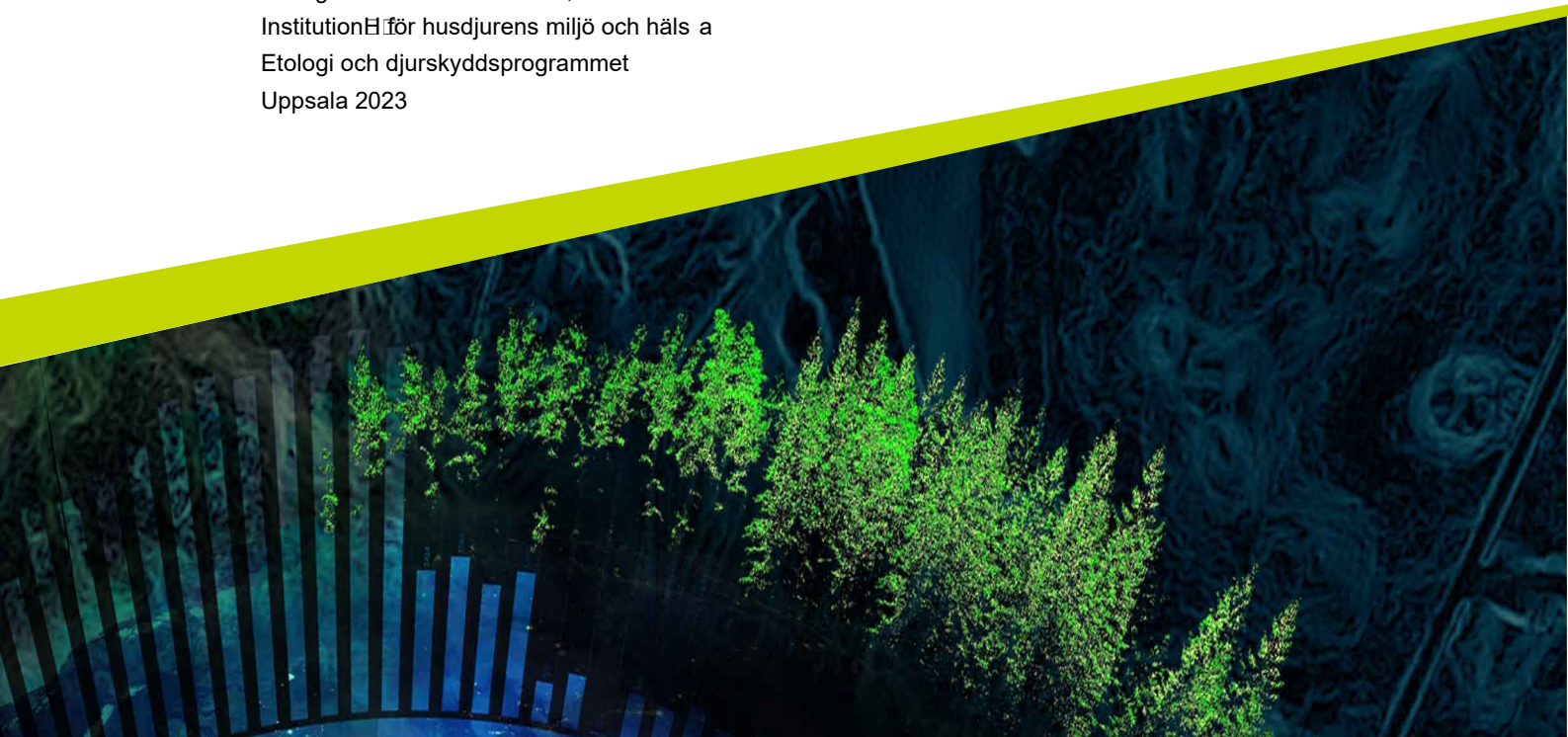

Förbjudet att använda men tillåtet att sälja

Kartläggning av utrustning såld av Sveriges
största djuraffärer

Karin Haider

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi och djurskyddsprogrammet
Uppsala 2023

Förbjudet att använda men tillåtet att sälja - kartläggning av utrustning sålda av Sveriges största djuraffärer

Prohibited for usage, yet permitted for sale – an investigation of accessories retailed by Sweden's largest pet shops

Karin Haider

Handledare: Katja Lundqvist, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Bitr. handledare: Johan Lindsjö, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Examinator: Claes Anderson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i biologi

Kurskod: EX0867

Program/utbildning: Etologi och djurskyddsprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2023

Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.

Nyckelord: djurvälstånd, djurskydd, burstorlek, djuraffär, smådjur

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Abstract

One-third of all Swedish households have pets in their homes, and among the top 10 most popular animals kept as pets, we find small animals such as rabbits, guinea pigs, hamsters, rats, and mice. In the wild, these animals can run fast, jump far, dig deep, and freely climb. As pets, they are often kept in cages, and depending on the size of the cage this can restrict their ability to move as they would in the wild. Pet shops are commonly regarded as the apparent choice when seeking to purchase a cage. The pet market is a billion-dollar market, and when pet owner needs a home for their pet, this is most often where they go to find one. This study aims to investigate how big of an issue it is that Swedish pet shops sell cages that are not in accordance with Swedish legislation. Additionally, the study aims to discuss what consequences this may pose for the pets if illicit cages are sold and used. Four out of six pet shops that were used in this study sold cages that did not follow the size regulations stated by Swedish legislation for the animal which it was marketed for. The consequence of having cages that are too small for an animal is that their welfare may be impaired because they might not be able to perform their natural behaviours such as digging or climbing. The study concluded that pet shops sell cages that are not in accordance with the legislation. However, another issue may be that sellers categorize their cages by species not disclosing size requirements for different sizes of animals within that species. Therefore, pet owners must do their research regarding appropriate cage sizes and not rely on the marketing done by pet shops.

Keywords: animal welfare, animal protection, animal legislation, cage size, pet shop, small animal

Innehållsförteckning

1. Introduktion	6
1.1 Relationen mellan konsument och företag	6
1.2 Naturliga beteenden.....	7
1.3 Djurhållaren.....	9
2. Syfte.....	11
2.1 Frågeställningar	11
3. Material och metod.....	12
3.1 Granskning av djuraffärer	12
3.1.1 Val av djuraffärer	12
3.1.2 Avgränsning inom djuraffärerna	12
3.1.3 Identifiering av otillåten utrustning	13
3.1.4 Databearbetning	13
3.2 Litteraturstudie	14
4. Resultat	15
4.1 Granskning av burar i djuraffärerna	15
4.1.1 Djuraffärer.....	15
4.1.2 Resultat av individuella djuraffärerna	15
4.2 Litteraturoversikt.....	18
4.2.1 Hur burstorlek påverkar djurens välfärd	18
5. Diskussion	21
5.1 Datainsamlingen och dess för- och nackdelar	21
5.2 Resultat	22
5.3 Konsekvenser för djuren	22
5.4 Litteraturens för- och nackdelar	24
5.5 Etiskt perspektiv	25
5.6 Framtida forskning	25
5.7 Slutsats	26
6. Populärvetenskapliga sammanfattning	27
7. Tack	28
Referenser.....	29

1. Introduktion

Ett av tre hushåll i Sverige har husdjur i sitt hem, och i topp tio ser vi smådjuren kanin, hamster, marsvin, mus och råtta (Agria, 2017). Totalt är detta enligt Agrias (2017) Novus-undersökning som gjordes tillsammans med Svenska Kennelklubben och Royal Canin, 118 000 djur. Detta är ett stort antal djur, som enligt lagstiftningen måste ha ett godkänt utrymme, och många djurägare som måste köpa eller på annat vis införskaffa en bur åt dem. När tiden kommer och djurägaren behöver införskaffa en bur, är detta ofta var djuraffärer kommer in i bilden. Att buren de köper är tillåten att använda till sitt djur är viktigt, då det annars kan uppstå konsekvenser för djuret och djurägaren.

Arken Zoo AB är Sveriges största djuraffär och år 2021 omsatte de över 1,3 miljarder kronor, förutom Arken Zoo, äger de även två andra varumärken; Djur Kompaniet och Animail (Vetzoo) (allabolag, 2023). Det är en stor marknad som har en stor inverkan på världens alla husdjur, och kan då också påverka välfärden hos dessa husdjur. 2020 var husdjursmarknaden värd över 207 miljarder USD, där foderindustrin stod för hälften, därefter övrigt och sist veterinärkostnader (Fortune Business Insights, 2021). En studie gjordes i Tyskland där de fann att av 172 smådjursburar sålda i tyska djuraffärer var 82,7% av dessa olämpliga som permanenta hem till smådjur (Bläske *et al.*, 2022). Burar kunde kvalificeras som olämpliga om höjd och area inte var anpassande till det marknadsförda djuret, samt ifall buren var helt gjord av glas eller plast (Bläske *et al.*, 2022). Samma författare undersökte även andra djurtillbehör såsom springhjul, höhäckar och rörsystem. Anledningar till att dessa var olämpliga var opassande storlek till det marknadsförda djuret, dålig design som skapar risk för skada samt dålig ventilation för rörsystemen (Bläske *et al.*, 2022). Majoriteten av dessa djurtillbehör var också olämpliga enligt Bläske *et al.* (2022).

1.1 Relationen mellan konsument och företag

Elg och Hultman (2016) skrev i sin artikel att företag idag är intresserade av 'corporate social responsibility' (CSR), samt att konsumenterna har högre tankar om socialt ansvarstagande företag. Vitell (2015) beskrev att ett CSR-fokuserat företag, är ett företag som aktivt försöker förbättra samhället, samt frivilligt och aktivt

försöker minimera sådant som kan skada samhället. Samma författare fortsatte beskriva att det som skadar samhället behöver inte vara olagligt, för att ett CSR-fokuserat företag ska arbeta emot det. I utbyte mot att vara ett socialt ansvarstagande företag förväntas detta leda till mer stöd från konsumenterna, och därmed större vinst (Vitell, 2015). CSR är en viktig del av företagets image, och kan påverka konsumentens villighet att interagera med företaget (Elg & Hultman, 2016). Samma författare skrev dock att relationen mellan konsument och företag oftast är mycket mer komplex. Till exempel är kommunikation mellan företag och konsument en viktig del för att konsument ska välja att spendera sina pengar (Elg & Hultman, 2016). Det är även viktigt att det finns en efterfrågan på produkten eller tjänsten som företaget erbjuder skrev Vitell (2015). Till exempel om ett företag erbjöd bränslesnåla bilar som en del av att vara socialt ansvariga, måste också efterfrågan från konsumenter finnas (Vitell, 2015). När produkt och/eller tjänst från ett CSR-fokuserat företag är densamma som konsumenternas efterfrågan, kan en ökning av företagets vinst ses samt ett bättre samhälle (Vitell, 2015). Ifall detta inte är fallet, så krävs det lagstiftning som tvingar att dessa produkter och/eller tjänster genomförs, för att kunna förbättra samhället (Vitell, 2015). Med detta menar Vitell (2015) att det krävs 'consumer social responsibility' (CnSR), det vill säga socialt ansvarstagande konsumenter. Vidare sade samma författare att det kan vara bättre att påverka konsumenter till att vilja ha produkter och tjänster som är socialt ansvarsfullt producerade, och inte fokusera lika mycket på företagets produktion (Vitell, 2015).

1.2 Naturliga beteenden

Uttrycket 'naturligt beteende' är välanvänt i lagstiftning, och ändå är det svårt att definiera exakt vad det innebär, då det inte finns en bestämd definition (Yeates, 2018). Ett exempel på en definition är av Devillers (2018) som definierar det som de adaptiva beteenden som resulterat från naturligt urval. Wild welfare (u.å.) beskrev ett naturligt beteende är något djur skulle typiskt uppvisa i det vilda. Detta beteende kan utföras för att det är behagligt, leder till något behagligt, men också för biologiska funktioner och överlevnad (Wild Welfare, u.å.). Bracke och Hopster (2006) beskrev en liknade definition som Wild Welfare, naturligt beteende är beteenden som uppvisas under naturliga förhållanden, för att de är behagliga eller stärker biologiska funktioner. Regeringen (prop. 2017/18:147) föreslog att ett naturligt beteende är ett beteende djuret är starkt motiverad för, samt när det utförs minskar det behovet att utföra beteendet. Regeringen (prop. 2017/18:147) fortsatt att säga att naturligt beteende ska relatera till djurens behov av bland annat vila, rörelse, födosök sysselsättning och socialt umgänge.

Rätten till att kunna utföra naturligt beteende börjar redan på EU-nivå. EU:s regler för djurskydd reflekterar de fem friheterna, där en av friheterna är att utföra naturligt beteende (Europaparlamentet, 2022). I svensk djurskyddslagstiftning finns detta krav i djurskyddslagen (2018:1192), djurskyddsförordningen (2019:66) och föreskrifter. Enligt 2 kap. 2 § i djurskyddslagen (2018:1192), härnäst kallad DL, ska djur hållas och skötas i en god djurmiljö så det kan utföra naturliga beteende och beteendestörningar förebyggas, samt att deras välfärd ska främjas. Vidare nämns det även vid avel, där föreskrifter om villkor eller förbud mot avel får meddelas, av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det kan påverka djurets naturliga beteende (2 kap. 11 § DL). Enligt 2 kap. 21 § djurskyddsförordningen (2019:66), härnäst kallad DF får Jordbruksverket meddela föreskrifter om villkor eller förbud mot avel som kan påverka djurets naturliga beteende. I 4 kap. 12 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:15) om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby; saknr L 80, härnäst kallad L 80, ska förvaringsutrymme för djuret inredas så det ger möjlighet till att utöva sitt naturliga beteende, vilket kan vara till exempel klätter- eller grävaktiviteter.

Nedanför ges en kort beskrivning av naturliga beteenden för några av djuren som nämns senare i arbetet.

Kanin

Kaniner i det vilda bor i kolonier med upp till 400 individer, där de största kaninhålorna kan ha 50 ingångar, dock är både kolonierna och hålorna vanligen mindre (Crowell-Davis, 2021). Kaninerna spenderar en stor del av sin tid i sina hålor och den mest sannolika anledning till att de lämnar hålan är för födosök (Schepers *et al.*, 2009). Samma författare beskrev att beteenden mellan tama och vilda kaniner är väldigt lika, med undantaget att vilda kaniner uppvisar mer aggressiva beteenden. Schepers *et al.* (2009) skrev att ifall de grundläggande behov som vildkaniner har, uppfylls för tamkaninen, kan högre välfärd förväntas. I en studie gjord i Nederländerna skickades enkäter ut till 912 kaninägare, där de bland annat fick svara på frågor kring hur de höll sina kaniner (Schepers *et al.*, 2009). Trots att kaniner är sociala djur sågs det i en studie att 48% av kaninägarna höll sina kaniner ensamma (Schepers *et al.*, 2009). Att inte få utöva sociala beteenden mot en artfrände kan ge välfärdsproblem, dock exakt vilka komplikationerna det kan ge är ännu inte helt klart (Schepers *et al.*, 2009). Ett kaninhopp kan föra dem över två meter framåt, och de kan springa, beroende på ras, i 40 km/h till 70 km/h (Crowell-Davis, 2021). Crowell-Davis (2021) argumenterade att på grund av kaninernas förmåga att röra sig så snabbt och långt hindras deras naturliga beteende ifall de hålls i burar. Enligt 8 kap. 10 § L 80, får den minsta storlekskategorin av kanin,

kaniner under 2 kg, ha en bur där minsta tillåtna ytan är 0,5 m², där kortaste sidan får vara 0,5 meter och lägsta tillåtna höjd är 0,5 meter.

Hamster

Hamstrar är nattaktiva djur och i det vilda lever de väldigt utspridda; i ett område på tre hektar hittades 15 hamsterhålor, där sex av dem var i användning (Sørensen *et al.*, 2005). Samma författare beskrev även att i hamsterhålorna fanns det förvarad mat, då djuret hamster naturligt 'hamstrar'. Gatterman *et al.* (2001) gjorde en studie om vilda guldamstrar där de fann att hamsterhålorna var mellan 36 till 107cm djupa, och medellängden av tunnlarna var 199,5 ± 92,6 cm, men kunde vara så långa som 9 meter. Till skillnad från kaniner är vuxna hamstrar solitära i det vilda, och kommer enbart i kontakt med andra hamstrar vid parning (Winnicker & Pritchett-Corning, 2021). Minimimått för guldamsterburar är 0,12 m², där kortaste sidan får vara 0,25 meter och minsta tillåtna höjd är 0,2 meter (8 kap. 10 § L 80).

Råtta

Råttor har en hoppande gångstil och stark motivation att stå upprätt på bakbenen, och det är därför viktigt att miljön de lever i kan erbjuda dem att sträcka ut på detta vis (Berdroy, 2002; Makowska & Weary, 2016). Vilda råttors hemterritorium kan vara 20–30 meter i diameter (Barnett, 1975). De är extremt sociala djur och likt hamstrar nattaktiva (Cloutier, 2021). Råttor i det vilda bor i hålor, som de expanderar och de är även duktiga klättrare (Makowska & Weary, 2016). Samma författare skrev att även efter 150 års avel på tamråttor, utför de naturliga beteenden som deras vilda släktingar gör, ifall de får chansen. Minimimått för en råttbur är 0,18 m², kortaste sidan får vara 0,3 meter och minsta tillåtna höjd är 0,3 meter (8 kap. 10 § L 80).

1.3 Djurhållaren

Djuren, människan och välfärd

Det går att se en länk mellan dålig djurvälstånd och dålig mänskligt mående (Pinillos *et al.*, 2016). Pinillos *et al.* (2016) skrev att dålig välfärd för djur oftast är kopplad till socioekonomiska problem för människor, men också problem som våld i nära relationer. Genom att förbättra människors välmående, genom att till exempel minska fattigdom, våld och brott så kommer välfärden för djur också att öka (Pinillos *et al.*, 2016). Djur har även setts ge en positiv påverkan på människans välmående, som till exempel nedsatt stress, depression och ensamhet (Friedmann & Son, 2009).

Ansvar och lagstiftning

Djurägaren har ett ansvar att vara pålästa på vad sitt djur har för behov. Enligt 2 kap. 3 § DL står det att ”den som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov”. Vitell (2015) skrev att konsumenter har ansvar över vad de köper, och att dessa produkter och tjänster är etisk försvarbara, samt att dessa tjänster och produkter inte skadar samhället. Etiskt försvarbart kan vara att konsumenten köper produkter som följer lagstiftningen, men som också är anpassade till djurets förutsättningar och behov, oavsett vad lagstiftningen sätter för gränser.

Måtten för tillåtna burar för smådjuren hittas i föreskriften L 80. De föreskrifter som Jordbruksverket skriver, skrivs med stöd av 2 kap. 9, 11, 13, 14, 18, 21 och 22 §§ DF. I dessa paragrafer står det att Jordbruksverket får meddela ytterligare föreskrifter för hur djur ska hållas. I 1 kap. 1 § DF står det att förordningen innehåller kompletterande bestämmelser till djurskyddslagen. Ifall en djurägare bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen, vilket Jordbruksverkets föreskrifter har, kan den bli dömd till böter, vilket står i 10 kap. 5 § DL,

”5 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av

- 2 kap. 2 § andra stycket, 2 kap. 4 § tredje stycket, 2 kap. 5 § tredje stycket, 2 kap. 6 § fjärde stycket, 2 kap. 7 § andra stycket, 2 kap. 9 § fjärde stycket, 2 kap. 11 § andra stycket, 2 kap. 12 § eller 2 kap. 13 § fjärde stycket,

- 3 kap. 1 § andra stycket 1 eller 3 kap. 2 § andra stycket,

- 4 kap. 2 § fjärde stycket 1 eller 4 kap. 4 §,

- 5 kap. 2 § i annat fall än som sägs i 1 §,

- 6 kap. 3 §,

- 7 kap. 8 § andra stycket eller 7 kap. 16 § första stycket 1 eller andra stycket. (DL)”

2. Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka om det är ett problem att svenska djuraffärer säljer burar som är otillåtna att använda, samt att i så fall se vilka konsekvenser det medför för djuren.

2.1 Frågeställningar

- Säljs det burar för smådjur som är otillåtna att använda utifrån svensk djurskyddslagstiftning, i svenska djuraffärer?
- Vilka konsekvenser kan försäljning av otillåtna burar få för djuren?

3. Material och metod

Till grund för arbetet ligger en kartläggning av de största svenska djuraffärerna, och vilken utrustning de säljer marknadsförda till smådjur. Utrustningen granskades sedan för att se ifall den var tillåten att använda enligt svensk djurskyddslagstiftning. För att besvara vilka konsekvenser det kan bli för djuren om otillåtna burar säljs, gjordes en mindre litteraturstudie.

3.1 Granskning av djuraffärer

3.1.1 Val av djuraffärer

Vilka djuraffärer som skulle användas valdes ut med hjälp av hemsidan allabolag.se, genom att använda dennes sökmotor för att söka på ”Sällskapsdjur, butikshandel”. Därefter avgränsades djuraffärerna till enbart aktiebolag som räknades som minst ett litet företag av EU, vilket betyder att djuraffären behövde ha en minimumomsättning på två miljoner euro och minst tio anställda (Europeiska kommissionen, u.å). Av de elva företag som uppfyllde kriterierna användes enbart de företag med webbshop, vilket då lämnade sex webbshoppar att kartlägga. Webbshopparna som undersöktes kommer vara anonyma i arbetet, då syftet med arbetet inte är att granska specifika företag, utan ge en överblick av problemet av försäljning av otillåten utrustning i Sverige. Butikerna kommer döpas till Butik 1–6 för att skilja på dem i resultatdelen.

3.1.2 Avgränsning inom djuraffärerna

Utrustningen som kartlades var burar under smådjursfliken på webbshopparna. Inga tillbehör eller påbyggnader undersöktes, utan enbart helt kompletta burar. Burarna behövde även vara specifikt marknadsförda för att kunna räknas in i kartläggningen, annars räknades de som ”ospecificerade”. Specifikt marknadsförda bestämdes vara när djuraffären skrev i produktbeskrivningen att buren passade till ett eller flera specifika djurslag, eller att burarna var under en underrubrik som specifikt säger att det är en bur till ett djurslag. Till exempel är en rubrik som ”kaninburar” specifik marknadsföring att alla burar som är under denna rubrik är till för kaniner enligt

djuraffären. Ifall rubriken lydde till exempel ”kanin- och marsvinsburar” behövde djuraffären specificera i produktbeskrivningen ifall buren var för enbart kanin eller marsvin, eller båda, för att kunna inkluderas i kartläggningen.

3.1.3 Identifiering av otillåten utrustning

Måtten på burarna jämfördes med vad som stod i bilagorna 1:3 och 1:4 i L 80. Respektive djurart har sina egna bestämmelser kring minimimått, och kanin har även olika minimimått beroende på vikt (8 kap. 10 § L 80). Genom att granska burarnas dimensioner, längd x bredd x höjd, kunde kvadratmetern räknas ut för att sedan jämföras med minimimåtten.

3.1.4 Databearbetning

För att redovisa kartläggningen delades alla burar i respektive webbshop in i fem olika kategorier, tillåten, otillåten, ej uppgett, uppgett och uppgett fel (Tab. 1). Microsoft Office Excel användes för att sammanställa kartläggningen, och ge en överskådlig syn av resultatet.

Tabell 1. Beskrivning av kategorierna som burarna delades in i under kartläggningen.

<i>Kategori</i>	<i>Definition</i>
<i>Totalt</i>	Totala antal burar marknadsförda för den specifika arten
<i>Tillåten</i>	Burmåtten följer svensk djurskyddslagstiftning utan anmärkning
<i>Otillåten</i>	Burar som ej är tillåtna att använda till den marknadsförda arten
<i>Ej uppgett</i>	Enbart tillåten för en viss storlek av djurslaget som buren är marknadsförd till, vilket djuraffären inte informerar om
<i>Uppgett</i>	Enbart tillåten för en viss storlek av djurslaget som buren är marknadsförd till, vilket djuraffären informerar om
<i>Uppgett fel</i>	Djuraffären ger fel information om vad buren är tillåten till

3.2 Litteraturstudie

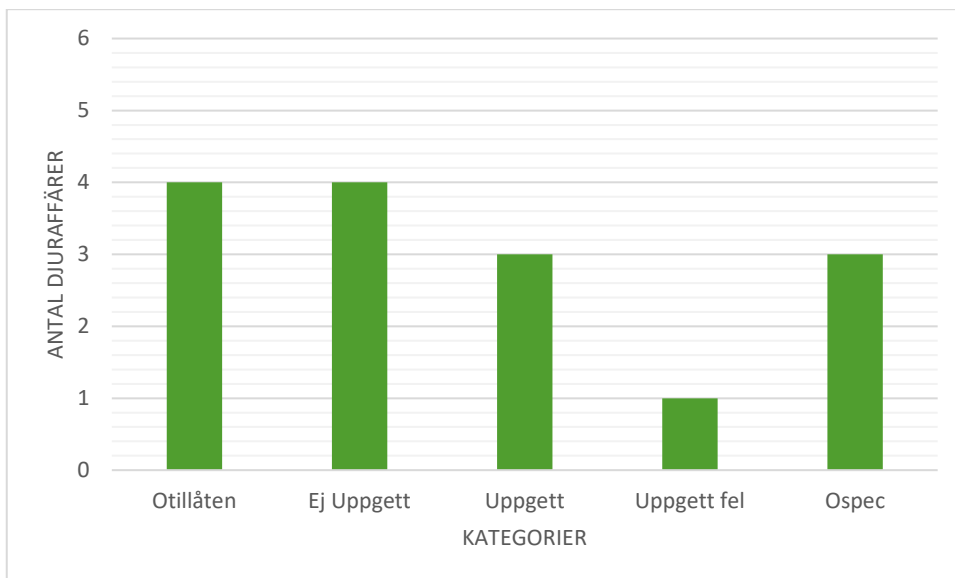
En sammanställning av vetenskaplig litteratur som finns angående de berörda djurarternas välfärd avseende utrymme har gjorts för att se vilka konsekvenser otillåtna burar kan ge djuren. För att söka vetenskaplig litteratur användes Primo, SLUs biblioteks sökmotor. Följande termer användes i sökningen i olika kombinationer "(Rabbit OR Hamster OR Rat OR Mouse) AND (behaviour OR behavior OR welfare OR cage size)". Den vetenskapliga litteraturen avgränsades vidare genom att det fick lov att vara artiklar på engelska och som äldst skulle vara från 2005. Detta för att få fram så relevant och aktuell fakta som möjligt. Artiklarna behövde även vara vetenskapligt granskade samt tillgängliga online för att kunna användas i litteraturstudien. Sedan användes artiklarnas abstract samt titlar för att se ifall artikeln överensstämde med ämnet för detta arbete. Vidare sorterades fler artiklar bort ifall de efter genomläsning inte tillförde någon information till litteraturstudien. Referenslistorna från de uppsökta artiklarna har studerats och några av dessa referenser har inkluderats i arbetet.

4. Resultat

4.1 Granskning av burar i djuraffärerna

4.1.1 Djuraffärer

Av sex djuraffärer så sålde majoriteten otillåtna burar, samt burar som är enbart tillåtna för en viss storlek av djurslaget vilket de inte informerar om, det vill säga de burar under kategorin ”Ej uppgett” (Fig. 1). Hälften förmedlade att burar enbart var tillåtna för en storlek av djurslaget (Fig. 1). Butik 3 var den enda djuraffären som gav fel information angående vad som var tillåtet för buren (Fig. 1).

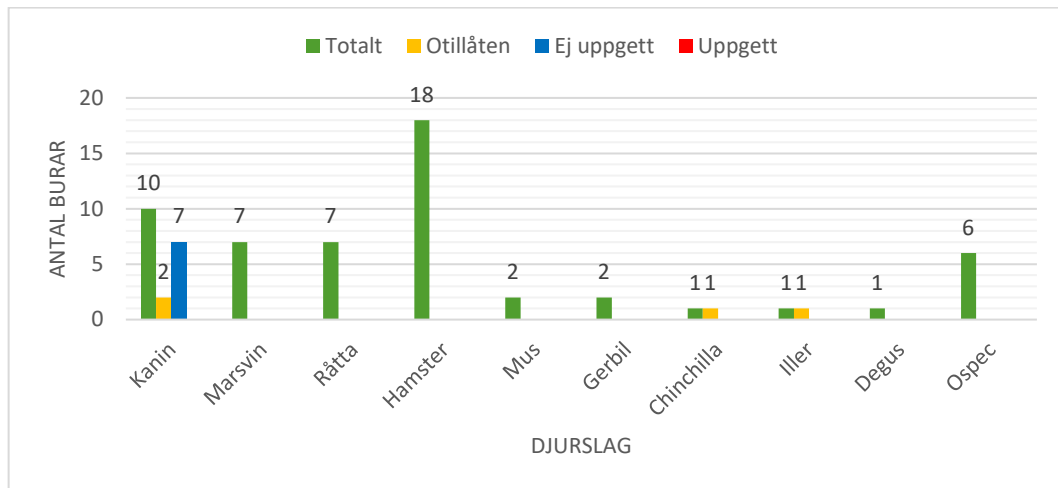

Figur 1. Antal djuraffärer av de sex undersökta som hade burar i respektive kategori. X-axeln är de kategorier som burar kunde delas in i. (n=6)

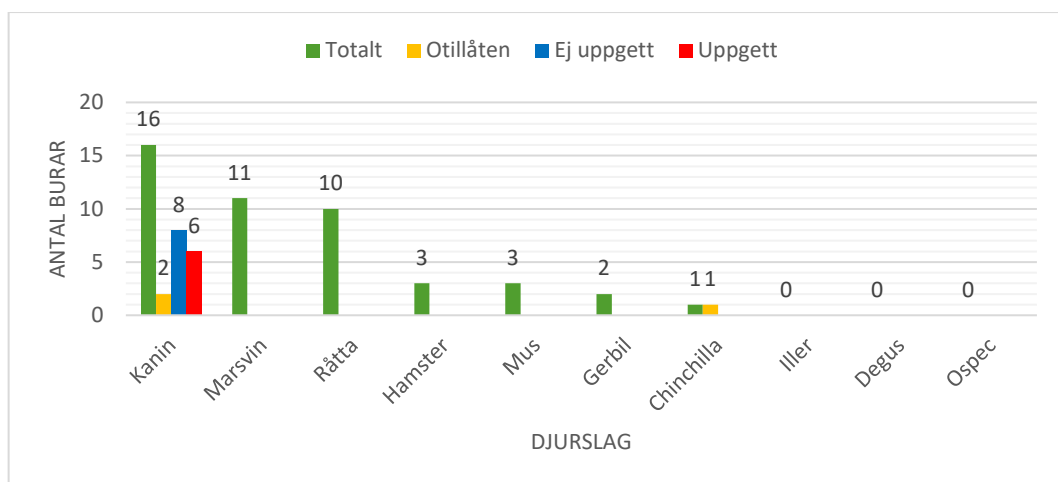
4.1.2 Resultat av individuella djuraffärerna

Av alla arter var kanin mest utsatt för otillåtna burar (Fig. 2–5). Utöver kanin såldes även otillåtna burar till illrar och chinchillor (Fig 2–5). För resterande arter så såldes det enbart burar med tillåtna mått på de djuraffärer som undersöktes. Butik 5 och 6

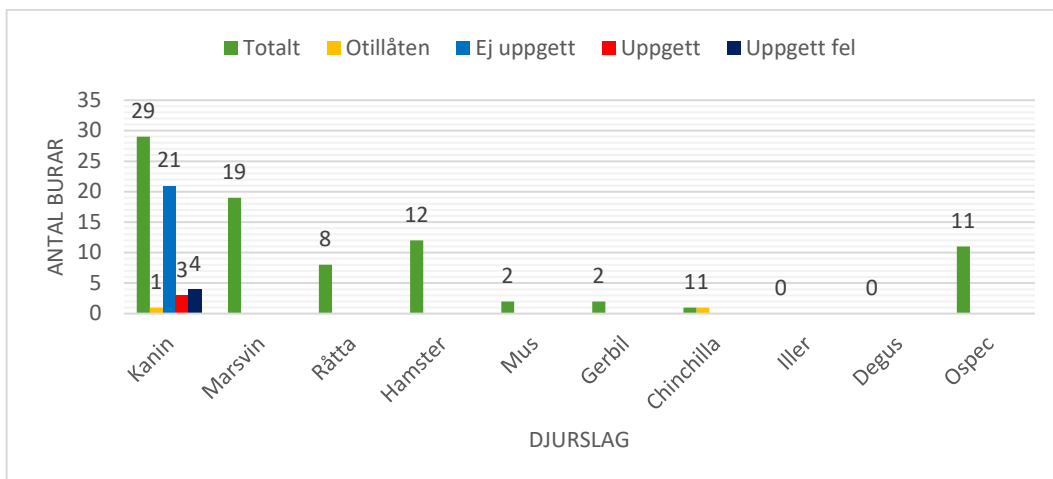
var de affärer med minst antal burar till försäljning, och därmed minst variation av burar. Butik 3 var den enda som gav fel information om vad som var tillåtet att ha i vissa specifika burar (Fig. 4).

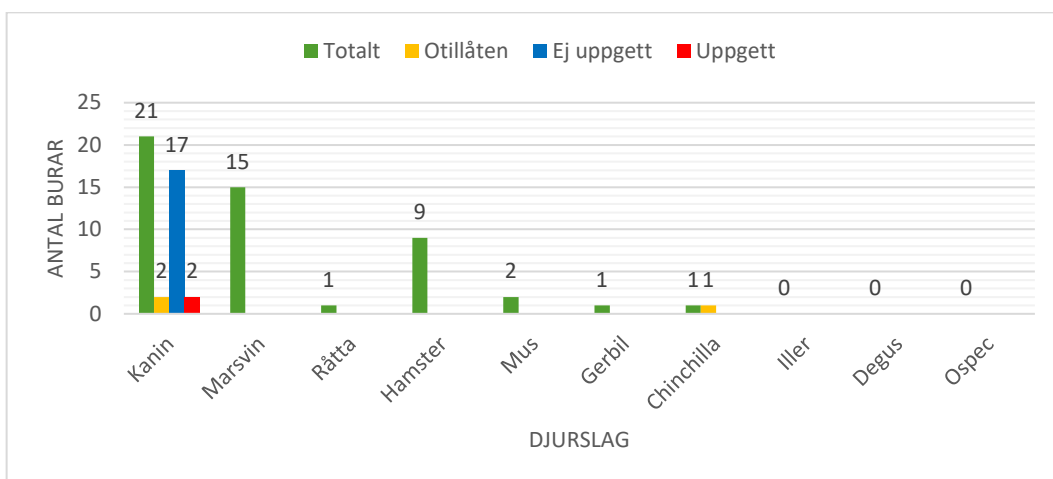
Figur 2. Antal burar från Butik 1 som passar in i respektive kategori. X-axeln visar de marknadsförda djurarter för burarna. (n=55)

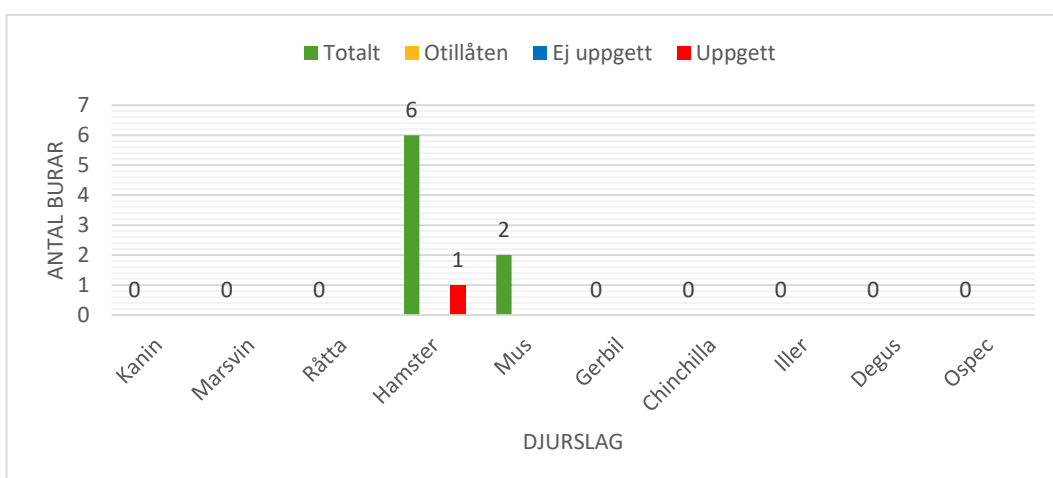
Figur 3. Antal burar från Butik 2 som passar in i respektive kategori. X-axeln visar de marknadsförda djurarter för burarna. (n=46)

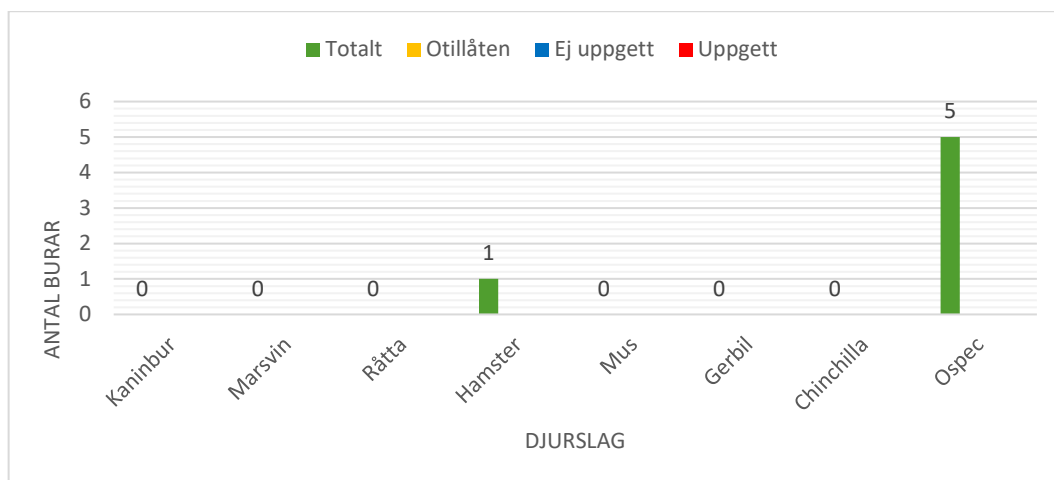
Figur 4. Antal burar från Butik 3 som passar in i respektive kategori. X-axeln visar de marknadsförda djurarter för burarna. (n=84)

Figur 5. Antal burar från Butik 4 som passar in i respektive kategori. X-axeln visar de marknadsförda djurarter för burarna. (n=50)

Figur 6. Antal burar från Butik 5 som passar in i respektive kategori. X-axeln visar de marknadsförda djurarter för burarna. (n=8)

Figur 7. Antal burar från Butik 6 som passar in i respektive kategori. X-axeln visar de marknadsförda djurarter för burarna. (n=6)

4.2 Litteraturöversikt

4.2.1 Hur burstorlek påverkar djurens välfärd

Ett restriktivt utrymme kan vara en stressfaktor för djur i fångenskap vilket visades redan i tidig forskning och kan ses som en av de mest grundläggande orsakerna till stress (Morgan & Tromborg, 2007). Samma författare skrev dock att storleken inte alltid är den viktigaste faktorn när det kommer till burar, utan hur buren är inredd kan vara en ännu viktigare faktor för välfärden. Till exempel kan bytesdjur, såsom små gnagare, bli stressade av en stor yta, vilket gör det extra viktigt att ha tillräckligt med ställen för dem att gömma sig (Morgan & Tromborg, 2007).

Kanin

Coda *et al.* (2020) gjorde ett experiment där försökskaninernas beteende jämfördes i tre olika burstorlekar, en standardbur för försökskaniner (0,48 m² och 40,5 cm hög), en mellanstor bur (0,8 m² och 68,5 cm hög) och en stor bur (2,9 m² och 244 cm hög). Resultatet visade att det blev en positiv förändring hos kaninerna när de fick tillgång till ett större utrymme (Coda *et al.*, 2020). Kaninerna spenderade mer tid med att utforska samt att utföra arttypiska beteenden såsom så kallade binkies (ett hopp upp i luften, samt en snabb vridning av kroppen) och stå på bakbenen (Coda *et al.*, 2020). Samma författare skrev vidare att denna större yta gjorde så att de spenderade mindre tid till självcentrerat putsande. Coda *et al.* (2020) nämner att putsande är ett arttypiskt beteende, men att överdriven putsande i stället kan vara

ett stereotypt beteende. När kaninen utforskade i studien, kunde detta betyda att de utförde ett flertal olika beteenden, till exempel röra på sig i buren, lukta, tugga, äta och gräva (Coda *et al.*, 2020). Genom att ha berikning i standardburarna kunde de se en liknade positiv effekt på kaninernas beteende, som när de gav dem ett större utrymme (Coda *et al.*, 2020). Coda *et al.* (2020) beskrev att ge berikning är ett alternativ ifall det inte finns möjlighet till ett större utrymme. Dixon *et al.* (2010) gjorde en studie med ensamhållna kaniner i tre olika burstorlekar (0,88 m², 1,68 m² respektive 3,35 m²). Det kunde observeras att mindre burar begränsade antal beteenden som var möjliga att utföra jämfört med de beteenden möjliga i större burar (Dixon *et al.*, 2010). Samma författare drog då slutsatsen att små burar kan påverka kaninens välfärd negativt. Beteendena som begränsades var hoppande, utsträckning och att stå på bakbenen (Dixon *et al.*, 2010). Buijs *et al.* (2011) såg dock i sin studie på slaktkaniner som hölls i grupper om åtta i sju olika burstorlekar mellan 0,4 m² och 1,6 m², att boarea hade minimal påverkan på kaninernas beteende. Samma författare såg att berikning hade en större positiv påverkan på kaninernas beteende, än vad utökad utrymme hade.

Hamster

60 gulldamstrars beteende undersöktes när de fick bo i fyra olika stora burar (0,18 m², 0,25 m², 0,5 m² respektive 1 m²) (Fischer *et al.*, 2007). Gallerbitning utfördes i alla burstorlekar, dock var det signifikant oftare och längre stunder av detta beteende i den minsta jämfört med den största buren (Fischer *et al.*, 2007). Fischer *et al.* (2007) såg även att i mindre burar använde hamstrarna taket på deras trähus mer än i de större burarna, vilket författaren trodde kunde bero på att de önskade mer yta. Samma författares slutsats var att ifall gulldamstrar ges en berikad bur på minst 1 m² kan detta innebära en bättre välfärd. Sørensen *et al.* (2005) skrev att hamstrar som är i burar med liten yta är mer stressade än de hamstrar som bor i större och/eller berikade burar. I en studie där hamstrar hölls i upphöjda burar med nätgolv, utan någon berikning, sågs en ökad aggression och depression hos hamstrarna (Sørensen *et al.*, 2005).

Mus

I en studie delade de upp grupper av möss i tre olika burstorlekar med lock som antingen gav klättermöjligheter eller inte (Roemers *et al.*, 2019). Resultatet av studien visade att ifall mössen hölls på en mindre yta och inte hade klättermöjligheter ökade deras kroppsfettnivå (Roemers *et al.*, 2019). Samma författare kunde även se att genom att inte ge klättermöjligheter försämrades mössens balans, greppstyrka och muskelmassa. I en annan studie sågs det att burstorlek hade en liten inverkan på mössens välfärd, där i stället gruppstorlekar hade en större inverkan, framför allt på aggression mellan hanar (Bailoo *et al.*, 2018). Samma författare beskrev att inredning såsom bomaterial och skydd hade en

stark påverkan på mössens välfärd. I en studie undersöktes det hur burstorlek och berikning påverkade mössens fortplantning och beteende, och de observerade en signifikant fördel för mössens fortplantning när de bodde i berikade burar (Whitaker *et al.*, 2009). Avkommorna från berikade burar vägde mer och fler överlevde till avvänjning, medan storlek på buren inte tycks ha spelat en stor roll på resultatet (Whitaker *et al.*, 2009). Hanar födda i berikade burar visade upp mer nervösa beteenden, än de hanar som föddes i ej berikade burar (Whitaker *et al.*, 2009).

5. Diskussion

5.1 Datainsamlingen och dess för- och nackdelar

Av datainsamlingen kunde det ses att fyra av sex av Sveriges största djuraffärer sålde otillåten utrustning, det vill säga burar som inte uppfyllde lagstiftningens minimikrav på utrymme. Varför två av djuraffärerna inte sålde någon otillåten utrustning kan bero på flera saker. Bland annat var det de två webbshoppar som hade minst utrustning till salu, samt att Butik 6 hade enbart en bur som inte blev kategoriserad som ospecificerad. Går det med hjälp av denna data göra en generalisering över problemet av otillåten utrustning såld av djuraffärer? Enbart sex svenska djuraffärer undersöktes. Genom att enbart söka på ”sällskapsdjur, butikshandel” på hemsidan allabolag.se, och sedan inte avgränsa vidare kommer 673 företag upp. Genom att anta att alla dessa 673 företag är djuraffärer har detta arbete enbart undersökt 0,9% av alla djuraffärer i Sverige. I antal djuraffärer är det en väldigt liten urvalsstorlek. Alla djuraffärer var dock webbshoppar, vilket betyder att de var tillgängliga för djurägare över hela Sverige, även om en fysisk butik av webbshopen inte fanns i närheten av en individ. Djuraffärerna avgränsades utifrån omsättning och antal anställda, detta kan argumenteras att då dessa sex djuraffärer omsätter mest i Sverige, så är de som också påverkar flest djur. Detta kan ses som urvalsmetoden ändamålsenligt urval. Ändamålsenligt urval betyder att urvalet valdes på grund av deras attribut (Denscombe, 2014). Djuraffärernas attribut i detta fall var deras omsättning och antal anställda. Denscombe (2014) skrev att randomiserat urval är mer optimalt för majoriteten av undersökningar som kräver ett urval. Metoden som användes i detta arbete är inte randomiserad, och med ett randomiserat urval som metod hade resultatet kunnat se annorlunda ut. Mindre djuraffärer hade kunnat varit en del av urvalet antingen genom att använda ett mer randomiserat urval, eller om lägre omsättning använts i avgränsningen. Mindre djuraffärer har inte lika många ögon på sig, och därför kan det vara möjligt att de skulle ha mer otillåten utrustning till salu. Detta är dock bara spekulationer, och är något som i framtiden kan vara intressant att jämföra och undersöka. Det vill säga ifall mängden otillåten utrustning som säljs mellan stora och små djuraffärer är signifikant olika.

5.2 Resultat

Det djurslag som hade flest anmärkningar angående deras burar var kaniner, fyra av sex djuraffärer sålde kaninburar som var otillåtna att använda. De resterande två djuraffärerna hade inte kaninburar till salu. Anledningen till att kanin ser ut att vara ett mer utsatt djurslag, kan vara för att deras krav för utrymme varierar beroende på vikt (8 kap. 10 § L 80). De flesta burar som såldes till kaniner var inte helt otillåtna att användas, dock var de inte tillåtna för alla vikter av kaniner, vilket djuraffärerna inte alltid uppgav i beskrivningen för respektive bur. En kanin som väger under 2 kg behöver en bur där minsta tillåtna yta är 0,5 m², där kortaste sidan får vara 0,5 meter och minsta höjd tillåten är 0,5 meter (8 kap. 10 § L 80). Nästa vikt, 2–3,5kg behöver inte bara större yta på minst 0,7 m², men också en höjd på 0,6 meter (8 kap. 10 § L 80). Genom att inte uppgge begränsningar för buren som säljs, skapar detta en risk att en omedveten konsument köper en otillåten bur till sin kanin. Vissa affärer valde dock att uppgge denna information på några av sina kaninburar, men även en hamsterbur. Förhoppningsvis kan detta arbete hjälpa till att upplysa om att vad djuraffärer marknadsför kan vara missvisande, och i värsta fall fel. Ifall djuraffärer är tydliga med vad för djur som är tillåtna att ha i burarna som säljs, kan djurägare minska risken att köpa otillåtna burar (och därmed bryta mot djurskyddslagstiftningen), och djurens välfärd kan bättre säkerställas. Denna tydlighet kan även minska risken att djurägare behöver köpa en ny bur, ifall den första inte var tillåten. Det är inte miljömässigt hållbart att köpa nya burar, särskilt ifall den gamla burens slängs, och inte heller ekonomiskt hållbart för djurägaren.

En annan anledning till att kaniner var mer utsatta, kan vara att de kräver mer utrymme, och därav är det mer krävande att skapa detta utrymme. Det är en stor skillnad på en kaninbur på 0,5 m² och en musbur på 0,09 m².

5.3 Konsekvenser för djuren

Fischer *et al.* (2007) gjorde en studie där de såg att ju större bur de gav till hamstrar, desto mindre gallerbitning utfördes, samt att välfärden i övrigt tycks ha ökat. Samma författare föreslog att hamstrar bör minst ha 1 m² stor bur, detta är över åtta gånger större än vad minimimåtten i L 80 säger. Detta kan tyda på att minimimåtten som finns idag inte ger en bra grund att stå på för att ha bra välfärd för sin hamster, utan i stället försvårar möjligheten för god djurvälfärd. Att gå under dessa minimimått skulle då försvåra möjligheterna till en god djurvälfärd ännu mer.

I ett för litet utrymme kan möjligheten att lägga sig bekvämt, sträcka ut sig, hoppa ett fullgott hopp och stå på bakbenen begränsas för kaniner. Dixon *et al.* (2010) observerade att mindre burar begränsade antal beteenden som är möjliga att

utföra, och vidare skrev att ett mindre utrymme kan påverka kaninens välfärd negativt. Detta är ett till exempel på hur dålig välfärd kan bli en konsekvens för djuren ifall otillåtna burar säljs och använts. I 2 kap. 7 § DL står det att förvaringsutrymmen för djur inte får utformat på ett sådant sätt som ”*otillbörligt inskränker djurens rörelsefrihet eller annars verkar störande på dem*”. När ett djur bor i en bur så begränsas deras rörelsefrihet, därför bör minimimåttan reflektera vad som är acceptabel begränsning. Samt att denna acceptabla begränsning ska vara bestämd med djurens välfärd i åtanke.

En viktig del som flera artiklar nämner är vikten av berikning. Berikning kan ge en mer positiv påverkan än större yta och vara ett alternativ ifall ökad yta inte är möjlig (Buijs *et al.*, 2011; Coda *et al.*, 2020). Morgan och Tromborg (2007) beskrev även att ett bytesdjur kan bli stressad av en för stor och kal yta. Det vill säga att en för liten yta behöver inte alltid vara huvudsaken till en försämrad välfärd. Till och med kan det vara så att en för liten berikad bur är bättre än en stor ej berikat bur. Problemet med en liten yta, är dock att det begränsar mängden och de typer av berikningar som kan ges till djuret. En råttbur med minimimåttan på en höjd av 0,3 meter och 0,18 m², skulle inte skapa stora öppna ytor, dock skulle det begränsa vilka klättermöjligheterna som skulle kunna ges till råttorna. Klättermöjligheter är något som främjar deras välfärd (Makowska & Weary, 2016). Även ifall råttorna fick klättermöjligheten i buren hade detta, på grund av den begränsade ytan, minskat och möjligen gjort det nästan omöjligt för råttorna att ställa sig på bakbenen. Vilket är något de är starkt motiverade till (Makowska & Weary, 2016). Att köpa en bur som är ännu mindre än minimimått, hade försvårat det ännu mer att kunna ge en bra balans mellan utrymme och berikning.

Möss som hade en mindre yta samt inga klättermöjligheter, hade sämre muskelmassa, balans och en högre kroppsfettsnivå (Roemers *et al.*, 2019). Bailoo *et al.* (2018) såg att inredning såsom skydd och bäddmaterial hade en stark inverkan på mössens välfärd, och att yta i sig inte alltid har en signifikant betydelse för mössens välfärd. Igen kan detta antyda att stor yta inte direkt innebär god djurvälfärd, utan att ytan bör vara anpassad på ett sådant sätt att det är berikande för djuret. För att kunna göra anpassningar och berikningar för djuret krävs tillräckligt med utrymme. Möss är naturligt duktiga klättrare och grävare (MacLellan *et al.*, 2021) och för att kunna ge båda möjligheter till dem när de lever i fångenskap, krävs det att deras bur är nog stor. Minimimått för en husmus är 0,09 m², där lägsta höjden får vara 0,2 meter (8 kap. 10 § L 80). Återigen kan det uppstå problem redan vid minimimåttan att få plats med berikning. Att kunna ge bra gräv- och klättermöjligheter i en bur som är 0,2 meter hög, är väldigt begränsande och det går att ifrågasätta om det ens är möjligt. Att ha otillåtna mått

för en mus, skulle som tidigare sagts för andra djurarter, ge stora svårigheter att kunna uppnå möjligheter för musens naturliga beteenden.

5.4 Litteraturens för- och nackdelar

Bläske *et al.* (2022) gjorde en studie där de undersökte tillbehör till smådjur, såsom burar, höhäckar, springhjul och strömmaterial till hamstrar, sålda i Tyskland, för att se hur många produkter i respektive kategori som var lämpliga för det marknadsförda djuret. De besökte 28 tyska hemsidor, 50 tyska djuraffärer och 13 tyska bygg- och trädgårdsbutiker. Studien fann att majoriteten av de undersökta produkterna var olämpliga för det marknadsförda djuret, och kunde därmed orsaka dålig djurvälstånd (Bläske *et al.*, 2022). Styrkorna med denna studie var att författarna undersökte så pass många butiker och produkter av olika slag, och kunde därmed ge en bred överblick av problemet. Den kan även ses som uppdaterad då den publicerades 2022. Ifall en liknade studie fanns, dock gjord i Sverige, hade den kunna användas för att jämföra resultat med detta arbete.

Dixon *et al.* (2010) gjorde en studie där de undersökte hur begränsad yta påverkade kaniners beteende, det gjordes med totalt 19 enskilda kaniner, som fick vara i tre olika stora burar. Slutsatsen för studien var att större burar ger större möjlighet till beteenden, och att detta skulle kunna betyda att små burar kan påverka kaniners välfärd negativt (Dixon *et al.*, 2010). Styrkor med studien var att en del av kaninerna som användes var husdjur som lånades in. Detta är en styrka då kaniner som hålls som husdjur är mer relevanta till detta arbete. Samtidigt kan detta också ses som en svaghet. Blandningen av bakgrund för kaninerna, vilket var både husdjur och kaniner som bodde på djuravdelningen i ett universitet, kan påverka vilka förutsättningar de hade när de påbörjade studien. Till exempel hur van kaninen är vid hantering kan påverka hur stressade de är att vara kring människor och därmed påverka deras beteende. Detta kan då bli en felkälla då de beteenden utförde eller inte utförde berodde inte bara på storleken av buren. En annan svaghet är mängden kaniner som användes. Det kan vara svårt att generalisera resultaten, med enbart 19 kaniner. Buijs *et al.* (2011) gjorde en studie med slaktkaniner, där de undersökte om burstorlek och berikning påverkade slaktkaninernas beteende. I denna studie användes burar med nätgolv, vilket gör att förutsättningarna för kaninerna är olika jämfört med förutsättningarna för kaniner i Sverige. Detta på grund av det inte är tillåtet att hålla kaniner i Sverige på nätgolv (8 kap. 8 § L 80). Buijs *et al.* (2011) studie använde sig av kaniner med exakt samma bakgrund, och därmed samma förutsättningar, till skillnad från Dixon *et al.* (2010) studie där kaninerna kom från olika bakgrunder.

5.5 Etiskt perspektiv

Djur i bur kan väcka olika känslor i personer, beroende på vad för etiskt perspektiv den har. Djurrättsetiker argumenterar för att varje djur har rätt till respekt som en enskild individ, och därmed har ett individuellt värde (Gjerris *et al.*, 2011). Att hålla djur för människans lycka och eget syfte, anser djurrättsetiker inte är etiskt försvarbart (Gjerris *et al.*, 2011). Med detta synsätt går det att ifrågasätta ifall djur i bur kan anses som etiskt försvarbart. Det vill säga kan djur hållas i bur och fortfarande ges respekt och ett individuellt värde? Vidare kan det argumenteras ifall det är möjligt att hålla djur i bur utan att det på något sätt begränsar deras möjligheter till olika beteenden och valmöjligheter. Ifall det accepteras att hålla djur i bur, accepteras även restriktioner avseende deras valmöjligheter och beteenden. Det kan då vidare frågas var gränsen går för dessa restriktioner. Guldhämstrar har setts i det vilda gräva hamsterhål som är 36 till 107cm djupa (Gatterman, *et al.*, 2001). I 4 kap. 12 § L 80 står det att förvaringsutrymme för djuret ska inredas så det ger möjlighet till att utöva sitt naturliga beteende, som till exempel grävning. Lägsta höjd som är tillåten för en hamsterbur är 0,2 meter (8 kap. 10 § L 80). Även ifall buren fylls upp helt med strö, kommer de enbart ha möjlighet till att gräva 0,2 meter djupa hål.

Ett utilitaristiskt perspektiv kan argumentera att lyckan människor får av att hålla djur överväger den risk det finns för djurens välfärd (Gjerris *et al.*, 2011). Utöver lycka kan även hållande av husdjur bidra positivt till djurägarens hälsa, detta gäller inte bara djur som människan kan ha fysiska interaktioner med, utan också djur som fisk (Pasmans *et al.*, 2017). Samtidigt kan en djurrättsetiker argumentera att djur som djurägaren inte har interaktioner med, är då enbart där för människans syfte. Dessa djur, likt vad Winter (2020) sagt om reptiler, blir objekt, prydnader i hemmet i stället för individer.

5.6 Framtida forskning

En frågeställning som hade varit intressant att undersöka vidare i framtiden är, om stora djuraffärskedjor jämfört med mindre lokala djuraffärer skiljer sig åt när det kommer till försäljning av otillåten utrustning. Det hade varit intressant att se ifall det skiljde sig, och i så fall, varför det kan vara så? Det hade även hjälpt djurägare att kunna veta vart de ska spendera sina pengar, ifall de vill stötta företag som marknadsför rätt bur till rätt djur. En annan frågeställning som skulle vara intressant att undersöka vidare på är att göra en liknade kartläggning men då fokusera på andra arter. Till exempel skulle det kunna vara fiskar, reptiler eller fåglar. Detta för att kunna se om det finns ett problem med försäljning av otillåten utrustningen på en bredare skala, både artmässigt, även kanske djuraffärsmässigt. Vidare skulle även

det vara intressant att undersöka vart djurägare införskaffar information om sina djur. Använder de föreskrifter relaterade till sitt djurslag, vet gemene man vart föreskrifter om djurskydd hittas? Eller hittar de information genom djuraffärer, uppfödare och/eller internet? Och vidare då beroende på resultat, undersöka om det utgör en risk för djurvälferden.

En pågående översyn av L 80 håller på att göras av Jordbruksverket (Sveriges Herpetologiska riksförening, 2023). Vilket betyder att de kommer se över burmåttan för kaniner och gnagare. Tidigare nämnt i diskussionen kan nuläget minimimått ses som väldigt begränsande, och att göra en revidering av dessa hade kunnat ökat välfärden för Sveriges smådjur. Det är viktigt att de nya måtten är baserade på vetenskap och fakta, där djurens välfärd går före människans intressen.

5.7 Slutsats

Slutsatsen av detta arbete är det förekommer försäljning av otillåtna burar i svenska djuraffärer. Dock så är kanske detta inte den enda risken för djurens välfärd. Burar som följer bestämmelserna gällande de minsta djurvikterna i L 80 är en potentiell risk för djuren av större vikts välfärd. Ifall djuraffärerna inte uppger informationen om vad för storlek av djur som är tillåten att ha i buren, är det extra viktigt att djurägaren har, som de ska enligt djurskyddslagstiftning, kunskap om vad som krävs storleksmässigt för deras djur. Okunskap hos djurägare skulle kunna medföra att kaniner sätts i för små burar, eftersom djurägaren tror att de gör rätt. Det är då viktigt att djurägare inte litar blint på djuraffärens uppgifter.

6. Populärvetenskapliga sammanfattning

Smådjur såsom kaniner, råttor, möss, hamstrar och marsvin ligger i topp 10 av populäraste husdjuren i Sverige. Alla dessa djur kan ses som djur som traditionellt hålls i burar, och vid köp av dessa burar vänder sig många till djuraffärer. När djurägaren köper en bur från en djuraffär vill de komma hem med en bur som är tillåten att använda till sitt husdjur. I detta arbete undersöktes det om det förekom att svenska djuraffärer sålde burar som inte följde de minimimått som Jordbruksverkets föreskrift L 80 kräver. Jordbruksverket skriver föreskrifter där de beskriver vad respektive djurart har för krav när det kommer till hållandet av det. Djur som kanin, råtta, marsvin och hamster har minimimått i föreskriften L 80 på hur stora burar det minst behöver. Enligt djurskyddslagen, måste dessa föreskrifter följas, annars kan djurägaren riskera att fällas för brott mot djurskyddslagen. Små burar kan vara skadliga för djurens välmående, både fysiskt och mentalt. Det brukar läggas stor vikt på att djur ska kunna utföra sina naturliga beteende även när de är i fångenskap, i små utrymmen kan detta försvåras. Till exempel för en kanin kan ett litet utrymme begränsa dennes förmåga att hoppa, för en hamster kan ett litet utrymme begränsa dennes förmåga att gräva tunnlar.

Sex djuraffärer undersöktes, dessa var enligt omsättningsnivån Sveriges största. Av dessa sex djuraffärer sålde fyra av dem burar som inte var tillräckligt stora för de djur de var marknadsförda för. Ett annat problem som även sågs var att djuraffärer säljer burar som är tillåtna att använda, dock bara för en viss storlek av djur. Kaniners burminimimått är olika beroende på deras vikt, och därför kan en bur som är tekniskt sätt tillåten att använda, samtidigt vara otillåten att använda ifall det är en större kanin som kräver en större yta. Det är därför viktigt att veta och vara påläst som djurägare om vad som krävs för sitt individuella djur. Avslutningsvis är det bra att ha i åtanke att även om burar följer djurskyddslagens minimimått, innebär detta inte alltid att buren ger en god djurvälstånd.

7. Tack

Jag vill först tacka min handledare Katja Lundqvist som har stöttat mig genom hela arbetsprocessen, samt biträdande handledare Johan Lindsjö som hjälpt till med struktur och korrekturläsning. Jag vill även tacka min kritiska vän Caitlin Sundström som har korrekturläst arbetet samt kommit med nya idéer och förbättringar. Utöver det vill jag tacka vänner och familj som har stöttat och hejat på när det har känts som tyngst.

Referenser

- Agria, 2017. <https://www.agria.se/pressrum/pressmeddelanden-2017/sallskapsdjur-i-mer-an-vart-tredje-hushall/> använd 2023-05-08
- Allabolag, 2023. <https://www.allabolag.se/5569263535/arken-zoo-ab> använd 2023-05-10
- Bailoo, J.D., Murphy, E., Varholick, J.A., Novak, J., Palme, R. & Würbel, H. 2018. Evaluation of the effects of space allowance on measures of animal welfare in laboratory mice. *Scientific reports*, 8 (1), 713–11.
- Barnett, S.A. 1975. *The rat - a study in behaviour*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Berdroy, M. 2002. *The laboratory rat: a natural history*. [Video] <https://www.youtube.com/watch?v=giu5WjUt2GA> använd 2023-05-10
- Bläske, A., Schwarzer, A., Ebner, M.V., Gerbig, H., Reese, S., Erhard, M. & Wöhr, A.-C. 2022. Evaluation of small mammal pet supplies offered in German retail under animal welfare aspects. *PloS one*, 17 (2), e0262658–e0262658.
- Bracke, M.B. & Hopster, H. 2006. Assessing the importance of natural behavior for animal welfare. *Journal of agricultural & environmental ethics*, 19 (1), 77–89.
- Buijs, S., Keeling, L.J. & Tuytens, F.A.M. 2011. Behaviour and use of space in fattening rabbits as influenced by cage size and enrichment. *Applied animal behaviour science*, 134 (3), 229–238.
- Cloutier, S. 2021. *Behavioral Biology of Rats. I: Behavioral Biology of Laboratory Animals* (Red. K. Coleman & S.J. Schapiro). Boca Raton, CRC Press.
- Coda, K.A., Fortman, J.D. & García, K.D. 2020. Behavioral Effects of Cage Size and Environmental Enrichment in New Zealand White Rabbits. *Journal of the American Association for Laboratory Animal Science*, 59 (4), 356–364.
- Crowell-Davis, S. 2021. Rabbit Behavior. *The veterinary clinics of North America. Exotic animal practice*, 24 (1), 53–62.

- Denscombe, M. 2014. *The Good Research Guide: For Small-scale Social Research Projects*. 5th Edition. Maidenhead, Open University Press.
- Devillers, N. 2018. Incorporating natural behavior in housing design and management of lactating sows. *Journal of animal science*, 96, 6–6
- Dixon, L.M., Hardiman, J.R. & Cooper, J.J. 2010. The effects of spatial restriction on the behavior of rabbits (*Oryctolagus cuniculus*). *Journal of veterinary behavior*, 5 (6), 302–308.
- Djurskyddsförordning (2019:66)
- Djurskyddslagen (2018:1192)
- Elg, U. & Hultman, J. 2016. CSR: retailer activities vs consumer buying decisions. *International journal of retail & distribution management*, 44 (6), 640–657.
- Europeiska kommissionen, u.å. https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-definition_sv använd 2023-05-02
- Europaparlamentet, 2022. <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/headlines/society/20200624STO81911/s-a-fungerar-eu-s-lagar-for-djurskydd> använd 2023-05-25
- Fischer, K., Gebhardt-Henrich, S. & Steiger, A. 2007. Behaviour of golden hamsters (*Mesocricetus auratus*) kept in four different cage sizes. *Animal welfare*, 16 (1), 85–93.
- Fortune Buisness Insights, 2021. *Pet Care Market Size, Share & COVID-19 Impact Analysis, By Product Type (Pet Food Products, Veterinary care, and Others), Pet Type (Dog, Cat, and Others), Distribution Channel (Online and Offline), and Regional Forecast, 2021–2028*. Pune: Fortune Buisness Insights. (Market Research Report FBI104749)
- Friedmann, E. & Son, H. 2009. The Human–Companion Animal Bond: How Humans Benefit. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice*, 39 (2), 293–326.
- Gattermann, R., Fritzsche, P., Neumann, K., Al-Hussein, I., Kayser, A., Abiad, M. & Yakti, R. 2001. Notes on the current distribution and the ecology of wild golden hamsters (*Mesocricetus auratus*). *Journal of zoology* (1987), 254 (3), 359–365.

- Gjerris, M., Gamborg, C., Röcklinsberg, H. & Anthony, R. 2011. Price of Responsibility: Ethics of Animal Husbandry in a Time of Climate Change. *Journal of agricultural & environmental ethics*, 24 (4), 331–350.
- MacLellan, A., Adcock, A. & Mason, G. 2021. Behavioral Biology of Mice. I: Behavioral Biology of Laboratory Animals (Red. K. Coleman & S.J. Schapiro). Bota Raton, CRC Press.
- Makowska, I.J. & Weary, D.M. 2016. The importance of burrowing, climbing and standing upright for laboratory rats. *Royal Society open science*, 3 (6), 160136–160136.
- Morgan, K.N. & Tromborg, C.T. 2007. Sources of stress in captivity. *Applied animal behaviour science*, 102 (3), 262–302.
- Pasmans, F., Bogaerts, S., Braeckman, J., Cunningham, A.A., Hellebuyck, T., Griffiths, R.A., Sparreboom, M., Schmidt, B.R. & Martel, A. 2017. Future of keeping pet reptiles and amphibians: towards integrating animal welfare, human health and environmental sustainability. *Veterinary record*, 181 (17), 450–450.
- Pinillos, R.G., Appleby, M.C., Manteca, X., Scott-Park, F., Smith, C. & Velarde, A. 2016. One Welfare – a platform for improving human and animal welfare. *Veterinary record*, 179 (16), 412–413.
- Proposition 2017/18:147 2019. Ny djurskyddslag. Näringsdepartementet. Stockholm: Regeringskansliet.
- Roemers, P., Hulst, Y., van Heijningen, S., van Dijk, G., van Heuvelen, M.J.G., De Deyn, P.P. & van der Zee, E.A. 2019. Inducing physical inactivity in mice: Preventing climbing and reducing cage size negatively affect physical fitness and body composition. *Frontiers in behavioral neuroscience*, 13, 221–221.
- Schepers, F., Koene, P. & Beerda, B. 2009. Welfare assessment in pet rabbits. *Animal welfare*, 18 (4), 477–485.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:15) om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby, saknr L 80.
- Sveriges Herpetologiska riksförening, 2023. <http://shr-herp.se/shrs-yyttrande-angaende-revidering-av-l80-maj-2023/> använd 2023-05-26
- Sørensen, D.B., Krohn, T., Hansen, H.N., Ottesen, J.L. & Hansen, A.K. 2005. An ethological approach to housing requirements of golden hamsters, Mongolian

gerbils and fat sand rats in the laboratory—A review. *Applied animal behaviour science*, 94 (3), 181–195.

Vitell, S.J. 2015. A Case for Consumer Social Responsibility (CnSR): Including a Selected Review of Consumer Ethics/Social Responsibility Research. *Journal of business ethics*, 130 (4), 767–774.

Whitaker, J., Moy, S.S., Godfrey, V., Nielsen, J., Bellinger, D. & Bradfield, J. 2009. Effects of cage size and enrichment on reproductive performance and behavior in C57BL/6Tac mice. *Lab animal*, 38 (1), 24–34.

Wild welfare, u.å. <https://wildwelfare.org/when-does-a-natural-behaviour-become-harmful-in-captivity/> använd 2023-05-25

Winnicker, C. & Pritchett-Corning, K.R. 2021. Behavioral Biology of Hamsters. I: Behavioral Biology of Laboratory Animals (Red. K. Coleman & S.J. Schapiro). Bota Raton, CRC Press.

Winter, C. 2020. A review of animal ethics in tourism: Launching the annals of tourism research curated collection on animal ethics in tourism. *Annals of tourism research*, 84.

Yeates, J. 2018. Naturalness and animal welfare. *Animals (Basel)*, 8 (4), 53–.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.